

Білоусова С.В.

УДК: 338.436.33

ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ АГРОПРОМИСЛОВИХ ФОРМУВАНЬ З УРАХУВАННЯМ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ В АГРАРНІЙ СФЕРІ

Постановка проблеми. В сучасних умовах функціонування агропромислового комплексу України, коли відсутня чітка і послідовна державна стратегія його розвитку, а аграрна політика невизначена, особливого значення набуває пошук нових та удосконалення існуючих механізмів, що забезпечують створення ефективного і конкурентоздатного АПК країни. Враховуючи, що агропромисловий комплекс є специфічним і системоформуючим сектором економіки України, запровадження раціональної оцінки ефективності функціонування підприємств цього сектору є одним із основних питань, що стоять перед наукою та практикою.

Огляд останніх досліджень і публікацій. Проблема використання теорії та інструментарію оцінки ефективності – одна з найактуальніших для науковців і практиків упродовж кількох десятиліть. Цю тематику досліджували чимало вітчизняних науковців, найвідоміші з–поміж яких – П. Гайдучський, Б. Губський, М. Малік, П. Саблук, О. Березін, В. Матусевич, Н. Міценко та ін.

Формування завдання дослідження. Метою даної роботи є дослідження ефективності функціонування аграрно–промислових формувань з урахуванням інтеграційних процесів в аграрній сфері.

Виклад основного матеріалу. Оцінка ефективності аграрно–промислової інтеграції на локальному рівні досить складна, оскільки проблематично виокремити дію лише фактора інтеграції із сукупності множини взаємодіючих факторів концентрації, спеціалізації, комбінування та переходу сільськогосподарського виробництва на промислову основу. За таких умов доцільним стає порівняння результатів діяльності окремих аграрно–промислових об'єднань та необ'єднаних підприємств у відповідних галузях сільськогосподарського виробництва, переробки тощо. Тут справедливим є твердження О.В. Тур'янського про недопустимість “нехтування іншими способами організації виробництва, зокрема – кооперацією”, адже, на думку автора, переваги інтеграції не є абсолютними [16, с. 17].

Показником ефективності регіональних аграрно–промислових формувань може слугувати покращення забезпечення населення відповідного регіону сільськогосподарською продукцією та продуктами її переробки, зменшення витрат на транспортування, зберігання сировини і готової продукції, а також втрат при зберіганні.

Найважче оцінити народногосподарську економічну ефективність інтеграції в АПК. Адже вона формується в результаті взаємодії низки факторів, як то науково–технічний прогрес в землеробстві та тваринництві, генетиці і селекції; технології виробництва в сільському господарстві та переробних галузях; стан машинобудівної галузі, виробництва хімічних, фармацевтичних, мікробіологічних та інших засобів тощо. Розглядаючи аграрно–промислову інтеграцію як самодостатній економічний процес, окремі зарубіжні автори вважають його ефективність абсолютною – такою що проявляється, головню, у масштабах суспільства, тоді як ефективність окремих її учасників як зростати, так і знижуватись.

Не зважаючи на зростання впливу інтегрованих формувань на розвиток сільського господарства науковці та навіть органи управління АПК не володіють достовірною інформацією щодо масштабів їх розвитку. Державна статистична служба не виділяє інтегровані структури як об'єкти статистичного спостереження. Інформація відомчого обліку в органах управління Міністерства аграрної політики, очевидно, не є вичерпною. Тобто в країні відсутня узагальнююча статистична оцінка діяльності аграрно–промислових формувань.

Отже, відсутня як цілісна система показників і критеріїв ефективності аграрно–промислової інтеграції на різних рівнях, так і система інформації для її аналізу з врахуванням специфіки організаційних форм її прояву.

Система показників для оцінки ефективності виробництва в аграрно–промислових формуваннях розроблялась та вдосконалювалась багатьма вченими–економістами [7, с. 10; 11; 12, с. 48–49; 13, с. 72]. Вона характеризує відносний ефект (результативність) інтеграції, що визначається як відношення ефекту (результату) діяльності інтегрованої структури до витрат з інтеграції, які зумовили отримання цього ефекту.

Універсальним критерієм економічної ефективності з часів А. Сміта прийнято вважати валовий продукт в розрахунку на душу населення. В сучасних умовах слід також враховувати структуру валового продукту, ступінь її відповідності сучасним вимогам. Крім того, важливо встановити, чи економічне зростання досягається на основі екологічно безпечного, низьковідходного виробництва.

М. Ейдельман рекомендує використовувати систему показників відношення кінцевого продукту АПК до загальної суми витрат на його виробництво, вартості його виробничих фондів, числа працівників АПК та загального обсягу капіталовкладень в АПК. На основі цих часткових показників вчений пропонує обраховувати інтегральний показник інтеграції [17, с. 51].

Визначення загальних затрат на виробництво кінцевого продукту АПК передбачає додавання на останній стадії виготовлення кінцевого продукту витрат виробництва: в сільському господарстві – на продукцію, що безпосередньо використовується для невиробничого споживання та накопичення (без промислової переробки); в легкій та харчовій промисловості – на виготовлення продукції для кінцевого споживання із сільгоспсировини; торговельно–транспортних та заготівельних робіт з постачання та реалізації продукції сільськогосподарського походження від виробника до споживача (за виключенням тієї її частини, що ввійшла до витрат легкої та харчової промисловості).

ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ АГРОПРОМИСЛОВИХ ФОРМУВАНЬ З УРАХУВАННЯМ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ В АГРАРНІЙ СФЕРІ

Обов'язковим є врахування соціальних факторів, які є основним джерелом та імпульсом економічного розвитку. Тому одним з основних критеріїв економічного розвитку стає комплекс показників, що характеризують якість життя (тривалість життя, реальні доходи, освітній рівень.). Динаміка цих показників характеризує прогрес чи регрес.

Суспільство вимагає соціального ефекту від діяльності нових організаційно-господарських структур, в т.ч. інтегрованих, який знаходить відображення в забезпеченні зайнятості, підтримці соціально незахищених верств населення, наданні послуг соціальній сфері тощо. В ході інтеграції, зазначає С. Гречанюк, можливе оздоровлення депресивних територій, де вже не діють стимули саморозвитку та відсутня база для самостійного виходу з кризової ситуації [77]. А отже коректніше щодо АПК говорити не про економічну, а про соціально-економічну ефективність аграрно-промислової інтеграції (Рулінська А. [15, с. 57]).

Інтереси суспільства та інтереси інтегрованого формування можуть не співпадати. Адже останнє не може в повній мірі задовольнити згадані вище потреби суспільства, а господарська діяльність інтегрованого формування, спрямована на отримання прибутку, протиречить за своєю суттю соціальній діяльності. Розподіл прибутку породжує конфлікт між інтересами суспільства, інтегрованого формування як господарюючого суб'єкта та працівників цього підприємства, що прагнуть до максимального збільшення відрахувань від прибутку на вирішення власних соціальних питань та преміювання. В цьому випадку необхідно виходити з об'єктивної суперечливості інтересів, забезпечуючи їх єдність та пріоритет суспільних.

Ефективність з позиції працівника інтегрованого формування розглядаємо за такими напрямками:

1) як трудівника, що зацікавлений в покращенні умов праці, реалізації своїх творчих здібностей, підвищення винагороди за працю;

2) як можливого власника частки у статутному капіталі, зацікавленого у його кращому функціонуванні, підвищенні доходів від власності та винагороди за участь у роботі формування;

3) як особистості, зацікавленої у всебічному розвитку та підвищенні якості життя. Між цими напрямками в свою чергу виникають протиріччя. Адже власник-учасник інтегрованого формування керується перевагами (суб'єктивними потребами) та обмеженнями (об'єктивними можливостями).

Вважаємо раціональним таке задоволення потреб індивідуума, за якого варіант рішення більшою мірою відповідає його перевагам. А рівень відповідності між перевагами та обраним варіантом рішення зумовлює ступінь економічної ефективності інтегрованого формування.

Основним джерелом доходу працівника, незалежно від того, в якій з організацій-учасників він працює, на нашу думку, повинна бути винагорода за працю та отримані результати. Вторинним джерелом доходів вважаємо дохід від власності. Аргументуємо це тим, що обсяги виробництва та коштів, що направляються на преміювання працівників, як правило, значні та кратно перевищують статутний капітал. В даному випадку стимулюється не лише участь в організації, але, в першу чергу, праця з метою підвищення її ефективності.

В аграрно-промислових формуваннях важливого значення набуває можливість раціонального використання праці в сільському господарстві. Сезонність сільськогосподарської праці, зумовлена значним перевищенням тривалості періоду виробництва над робочим періодом, стає природною основою інтеграції сільськогосподарського та промислового виробництв. Сільськогосподарські підприємства, що розвивають промислове виробництво, з часом змінюють свій статус з аграрних у аграрно-промислові. Досвід доводить, що заміна сезонної праці на рівномірну протягом року через поєднання сільськогосподарської та промислової діяльності є значним кроком на шляху збільшення ефективності аграрно-промислового виробництва: збільшення виробництва продукції за однакової кількості працівників, скорочення періоду обігу основних та оборотних засобів, зниження накладних витрат та собівартості продукції тощо. В цілому цей процес характеризується як позитивний, не дивлячись на те, що закріплення поділу праці в сільському господарстві та суміжних з ним галузях ускладнює економічні зв'язки між підприємствами та організаціями, що функціонують у межах одного технологічного ланцюга, викликає неспівпадіння їх економічних інтересів в межах аграрно-промислового об'єднання.

Важливо відзначити, що поєднання праці у сільському господарстві та промисловості практично реалізує відкритий К. Марксом закон зміни праці, згідно з яким кожний новий вид діяльності, освоєний людиною, виявляє нові творчі здібності, спонукає до їх розвитку та розширення можливостей, виховання всебічно розвинутої особистості та широкої придатності її до мінливих потреб праці. Розширення сфери діяльності за рахунок додаткових занять, перетворення нерівномірної, періодично перервної праці у постійну рівномірно розподілену працю, безперечно, сприяє зміцненню трудової дисципліни, вихованню організованості, розширенню технічного кругозору, накопиченню нового виробничого досвіду, вдосконаленню навичок. Якісні зміни основної виробничої сили – людини, в свою чергу призводять до підвищення продуктивності суспільної праці.

Викладене вище дозволяє характеризувати аграрно-промислову інтеграцію як специфічний засіб різнобічного розвитку людини, що стає "передумовою нового способу виробництва, побудованого на розвитку продуктивних сил не для відтворення певного стану чи у кращому випадку – для його розширення, проте такого способу виробництва, за якого вільний, нічим не обмежений, прогресивний та універсальний розвиток продуктивних сил сам є передумовою розвитку суспільства, а тому і його відтворення" [5, с. 49]. Від такого поєднання сільськогосподарського та промислового виробництва, за словами В.І. Леніна,

“господарство отримує потрійний зиск...” [9].

Намагання різними способами і шляхами укрупнювати виробництво з метою здешевлення продукції та, відповідно, підвищення конкурентних переваг дослідники цього процесу називають аксіомою у функціонуванні аграрно–промислових формувань [14, с. 54]. Однак, необхідно застерегти від спрощеного сприйняття ефекту аграрно–промислової інтеграції. Мова йде не стільки про те, що організаційно–економічне об'єднання менш дохідного сільського господарства та більш дохідного промислового виробництва формує деяку суму середнього результату. До економічного результату інтеграції не застосовується арифметичний принцип, згідно з яким ціле дорівнює сумі його складових. Він значно перевищує просту суму доходів від розрізнено функціонуючих сільськогосподарського та промислового виробництв. Це перевищення складає синергійний ефект, який досягається через спільний узгоджений розвиток та синхронізацію декількох взаємопов'язаних видів виробництв під єдиним управлінням внаслідок їх синтезу–союзу. Звертаючи увагу на значні методичні труднощі щодо визначення інтегрованого показника синергійного ефекту інтеграції Т.В. Багрій пропонує оцінювати його ефективність за низкою показників, що відображують вплив окремих факторів на результативність функціонування окремих складових системи інтегрованого виробництва, а також фіксувати загальні позитивні зміни у діяльності всієї системи та окремих її блоків, розширення можливостей застосування організаційних і техніко–технологічних заходів [3].

Беручи до уваги твердження В. Моїсеєва про значні резерви підвищення ефективності сільгоспідприємств, які з'являються із налагодженням підсобного виробництва [12, с. 47–49], погоджуємося з В.Г. Андрійчуком, що реальна інтеграція в аграрно–промислових формуваннях істотно відрізняється від такого ж типу інтеграції, притаманної тим аграрним підприємствам, які побудували малопотужні переробні цехи без глибокої переробки сільськогосподарської сировини [9]. Причина, на думку автора, у налагоджуванні великомасштабного сільськогосподарського та промислово–переробного виробництва в аграрно–промислових формуваннях, використанні його переваг та в отриманні економічних зисків від ефекту масштабу (великі масштаби виробництва дозволяють застосовувати надсучасну високопродуктивну техніку, новітні технології, підвищуючи тим самим продуктивність праці, знижуючи витрати на одиницю продукції, а отже, підвищуючи ефективність її виробництва) [2, с. 10; 4, с. 107–109].

Існує думка, що відносно висока ефективність промислового виробництва в аграрно–промислових підприємствах призведе до його розвитку без врахування інтересів сільського господарства, або навіть за його рахунок. Практика ж доводить, що розвиток промислового виробництва не шкодить сільськогосподарському виробництву, а, навпаки, покращує, вдосконалює його та “звичайно буває невіддивно пов'язаний з технічним прогресом сільського господарства” [10].

Підсумувавши дослідження теоретичних основ ефективності аграрно–промислової інтеграції, узагальнивши викладені в економічній літературі та апробовані у світовій практиці підходи до її оцінки з метою виявлення можливостей адаптації їх до умов вітчизняного аграрно–промислового виробництва розробимо комплексний науково–методичний апарат оцінки ефективності інтеграції суб'єктів господарювання в АПК.

Попередній аналіз основних позицій вітчизняних та зарубіжних економістів дозволяє виділити кількісні та якісні критерії оцінки результативності інтеграційних процесів.

Концептуальні підходи до якісної оцінки ефективності інтеграції мають базу:

- 1) аналіз середовища функціонування;
- 2) теорію трансакційних витрат;
- 3) оцінку досягнення конкурентних переваг;
- 4) оцінку переваг довгострокових ділових відносин;
- 5) теорію фінансового менеджменту;
- 6) узгодження інтересів акціонерів та головних підприємств.

Кількісний підхід до оцінки доцільності та ефективності аграрно–промислової інтеграції передбачає формування системи складних показників: ефективності об'єднання в цілому (сумарна вартість активів, обсяги продажів, валовий прибуток тощо); фінансових результатів головної компанії та інших учасників (співвідношення результатів та витрат); ефективності окремих блоків інтегрованого виробництва (технологічного, фінансового, комерційного, інвестиційного, інноваційного та інших); фінансового стану сільськогосподарських та інших підприємств, що входять до складу аграрно–промислового формування (величина чистих активів, фінансова стійкість, ліквідність тощо). Крім того, підтримуючи Ю.Н. Кривокору [6], вкажемо на важливість питання про критичну ефективність діяльності сільськогосподарських учасників аграрно–промислових систем у межах регіону та ранжирування їх за рівнем ефективності, що буде зроблено у наступних розділах.

Такий підхід до оцінки ефективності аграрно–промислової інтеграції, за якого корисний ефект на різних рівнях господарювання зіставляється з різними вираженнями витрат живої та уречевленої праці, на думку Д. Комшанова, є прийнятним. При цьому фактори виробництва, чи виробничі ресурси, автор пропонує розрізняти не за речовим складом та економічним змістом, а за відношенням до виробничого процесу [8, с. 4].

Систематизація основних методів оцінки вартості інтегрованих формувань дозволяє встановити їх позитивні та негативні сторони. Окремі кількісні та якісні оціночні напрями не є цілісною методологією оцінки ефективності аграрно–промислової інтеграції з врахуванням впливу на її рівень внутрішнього та зовнішнього економічного середовища. Така методологія розроблена лише у частині класичних положень з оцінки вартості компаній у процесі їх злиття та поглинання. Значні відмінності в узагальненнях, висновках

ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ АГРОПРОМИСЛОВИХ ФОРМУВАНЬ З УРАХУВАННЯМ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ В АГРАРНІЙ СФЕРІ

та методичних рекомендаціях підтверджують доцільність розробки методологічного інструментарію оцінки ефекту інтеграційних взаємодій, логічна послідовність якого передбачає:

- визначення системи загальних та часткових критеріїв ефективності аграрно–промислової інтеграції у її технологічній, функціональній, економічній, комерційній, бюджетній, інституціональній, інноваційній, соціальній, екологічній складових, показника якості (показники – у табл. 1.5);
 - обґрунтування основних етапів реалізації алгоритму оцінки ефективності;
 - розробку комплексу окремих заходів з підвищення результативності вертикально інтегрованих структур АПК;
 - розробку рекомендацій з ефективної реалізації алгоритму оцінки та коректуючих дій.
- Запропонована нами система узагальнюючих критеріїв результативності інтеграційних взаємодій має низку незаперечних переваг:
- методичні можливості використання у межах систематичного моніторингу державними владними органами стратегічно важливих аграрно–промислових формувань регіонального та міжрегіонального рівня визначають перспективність такої оцінки ефективності, формування на її основі репрезентативної інформаційної бази для обґрунтування довгострокових прогнозів розвитку регіонів, окремих галузей та продуктових під комплексів;
 - можливість об’єктивного порівняльного аналізу ефективності різних форм інтеграції, в тому числі у часі;
 - органічне поєднання показників різних аспектів інтеграції сприяє дотриманню принципів максимізації виробництва з врахуванням параметрів технологічної, економічної, соціальної, екологічної та інших складових результативності аграрно–промислової інтеграції.

Реалізація кожного програмного сценарію інтеграції вимагає розробки у їх межах системи заходів з встановленням ступеня їх актуальності.

Оцінити результати виконання конкретного заходу можна у декілька способів. Одним із способів є порівняння часткових ефектів від реалізації заходу з частковими витратами на нього. Доцільним є зіставлення часткових ефектів від впровадження конкретних заходів з загальними витратами на інтеграцію. Реалізуючи запропоновану методику комплексної оцінки ефективності аграрно–промислової інтеграції необхідно враховувати такі особливості:

- результативність окремих заходів потребує системного, комплексного, динамічного аналізу для формування об’єктивних висновків про ефективність інтеграції з врахуванням варіацій, коли реальний ефект від реалізації окремого заходу може бути елімінований негативною дією іншого;
- порівняння ефектів та витрат необхідно здійснювати у порівнянних одиницях, слід враховувати економічну нерівнозначність здійснюваних витрат та отриманих результатів при їх зіставленні, а також – рівень інфляції, ризики та невизначеність, що впливають на прийняття рішень;
- оцінка ефективності окремих заходів у межах комплексного аналізу ефективності інтеграції не потребує формування єдиної системи показників, при цьому кожний показник повинен максимально відповідати цільовій орієнтації здійснюваного заходу та повноті відображення досягнутого ефекту;
- якісна реалізація запропонованої методики передбачає наявність високого управлінського потенціалу, що визначає, значною мірою, ефективність аграрно–промислової інтеграції, або створення керуючої компанії з централізацією функцій стратегічного планування, управління, маркетингу, постачання, збуту та науково–дослідних робіт;
- з позицій перспективної стратегії розвитку аграрно–промислового формування та досягнення його конкурентних переваг необхідно забезпечити повноту та предметність дослідження взаємодіючих учасників інтеграції з метою виявлення найцінніших та менш цінних ланок вертикального ланцюга;
- нарощування інвестиційного потенціалу, підтримання у конкурентоспроможному стані виробничий апарат, а не поточні показники рівня та динаміки прибутку, повинні бути індикаторами стратегічного розвитку об’єднання;
- обрана форма інтеграції, ступінь централізації у інтегрованому формуванні визначають горизонт та рівень прогнозування показників ефективності;
- розвиток інтеграції повинен супроводжуватись створенням спільної системи планування та кількісно визначених цільових завдань для учасників аграрно–промислової структури;
- комплекс критеріїв ефективності повинен розроблятися з врахуванням аналізу середовища функціонування інтегрованого формування, орієнтуванням на зіставлення характеристик досліджуваного об’єкту та інших компаній (технологічний рівень виробництва, достатність виробничих потужностей, збалансованість їх окремих елементів).

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, результати проведеного дослідження доводять, що запропонована методика оцінки ефективності аграрно–промислових формувань може бути застосована як на етапі планування інтеграційних процесів для обґрунтування та прийняття економічно вірних рішень, так і в процесі функціонування інтегрованих формувань з метою продукування корегуючих дій щодо недоліків існуючої системи взаємовідносин їх учасників, помилкових попередніх рішень тощо.

На основі концептуальних підходів до якісної оцінки ефективності інтеграції, базою яких є аналіз середовища функціонування, теорія трансакційних витрат, оцінка досягнення конкурентних переваг, оцінка переваг довгострокових ділових відносин, теорія фінансового менеджменту, узгодження інтересів акціонерів та головних підприємств, розроблено комплексний науково–методичний апарат оцінки

ефективності інтеграції суб'єктів господарювання в АПК, що може бути застосований як на етапі планування інтеграційних процесів для обґрунтування та прийняття економічно вірних рішень, так і в процесі функціонування інтегрованих формувань з метою продукування коригуючих дій щодо недоліків існуючої системи взаємовідносин їх учасників, помилкових попередніх рішень тощо.

Джерела та література

1. Андрійчук В. Г. Капіталізація вітчизняного сільського господарства: суть, напрями, механізми і перші оцінки здійснення / В. Г. Андрійчук // Економіка АПК. – 2005. – № 7. – С. 69–74.
2. Андрійчук В. Г. Капіталізація сільського господарства: вимір масштабів та оцінка переваг і загроз здійснення / В. Г. Андрійчук // Економіка АПК. 2006. – № 2. – С. 8–16.
3. Багрій Т. В. Синергетичний ефект інтеграції в цукробуряковому виробництві / Т.В. Багрій// Економіка АПК. – 2003. № 10. – С. 48–51.
4. Бурковська А. В. Розвиток інтеграційних процесів як важлива умова формування ефективного ринку аграрної продукції / А. В. Бурковська // Економіка АПК. – 2004. – № 12. – С. 106–109.
5. Валентинов В. Л. Регулювання міжгалузевих відносин як складова
6. інституційного розвитку АПК / В. Л. Валентинов // Економіка АПК. –2004.– № 11. – С. 48–50.
7. 6. Государственный агропромышленный комитет: Новые агропромышленные формирования УССР: ЦУОП Госагропрома УССР. –Киев, 1988. – 61 с.
8. Коденська М. Ю. Розвиток і ефективність овочеконсервного виробництва в колгоспах Кримської області / М. Ю. Коденська // Вісник сільськогосподарської науки. – 1985. – № 8. – С. 10–14.
9. Комшанов Д. Эффективность интеграции в сельском хозяйстве / Д. Комшанов // Аграрная наука. – 2005. – № 2. – С. 4–5.
10. Ленин В. И. Поли. собр. соч. / В. И. Ленин.–М.: Политиздат, 1958. – Т.2.–677с
11. Ленин В. И. Развитие капитализма в России : полн. собр. соч. / В. И. Ленин. –М. : Госполитиздат, 1958. – Т. 3. – 791с.
12. Методические рекомендации по определению эффективности межхозяйственных и агропромышленных формирований. – М. : ВНИЭСХ, 1982. –59 с.
13. Моисеев В. Эффективность подсобных промышленных производств агропредприятий / В. Моисеев // АПК: экономика, управление. – 2005. – № 4. – С. 47–50.
14. Паникарова С. Оценка экономической эффективности деятельности вертикального кооператива / С. . Паникарова // АПК: экономика, управление. – 2005. – № 7. – С. 71–77.
15. Пуцентейло П. Р. Ефективність виробництва в підприємницьких структурах / П.Р. Пуцентейло // Економіка АПК. – 2005. – № 6. – С. 51–57.
16. Рулинская А. Оценка интеграционных процессов в АПК // АПК: экономика, управление. – 2003. – № 9. – С. 56–60.
17. Турьянский А. В. Приоритетные направления развития интеграционных отношений в АПК (на примере Белгородской области) / А. В. Турьянский // Экономика сельскохозяйственных и перерабатывающих предприятий.– 2003.–№ 12.–С. 15–19.
18. Эйдельман М. Методологические проблемы определения народнохозяйственного аграрно-промышленного комплекса / М. Эйдельман // Вопросы экономики. – 1975. – № 4. – С. 50–62.

Думенко І.В.

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНІ ТА СОЦІАЛЬНІ МЕХАНІЗМИ ОНОВЛЕННЯ РЕГІОНАЛЬНОГО РИНКУ ТРУДОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВ АПК

Постановка проблеми. Досвід економічних перетворень в Україні засвідчив хронічне відставання структурної перебудови ринку трудових ресурсів. Стихійна лібералізація ринку праці не супроводжувалася послідовною агропромисловою політикою і політикою зайнятості, а також цілеспрямованим створенням широкої і доступної системи соціальних амортизаторів. До сьогодні ринок трудових ресурсів АПК України залишається фрагментарним, розбалансованим і малоефективним. Він пристосувався до того, щоб амортизувати чисельні негативні шоки, якими супроводжуються процеси системної трансформації, перш за все, за рахунок зміни ціни праці і її тривалості, і лише в незначній мірі – за рахунок змін в самій зайнятості.

Стан вивчення проблеми. Питання зайнятості та ринку трудових ресурсів завжди знаходилися в полі зору таких вітчизняних вчених, як В.М.Алексійчук, О.А.Аврамчук, О.Д.Балан, О.А.Бондаренко, В.В.Вітвіцький, В.С.Дієсперов, Д.Я.Дем'яненко, П.Еберхард, Т.А.Заяць, П.А.Лайко, Ю.Л.Ляшенко, П.Т.Саблук, О.М.Шпичак, А.В.Чупіс та ін. Проте проблема організаційно-економічних та соціальних механізмів структурної модернізації ринку трудових ресурсів АПК не була розглянута в повній мірі.

Мета і завдання дослідження. Метою даної роботи є дослідження організаційно-економічних та соціальних механізмів структурної модернізації регіонального ринку трудових ресурсів АПК. Мета передбачає розгляд наступного завдання: теоретичне узагальнення шляхів щодо вдосконалення організаційно-економічних та соціальних механізмів структурної модернізації ринку трудових ресурсів.

Результати досліджень. Сформована модель українського ринку праці не забезпечила переходу до більш ефективної структури зайнятості, що призводить до зниження випуску кінцевого продукту порівняно з потенційним, викликає значні соціальні витрати, негативно впливає на загальний стан добробуту